

Vernatting Centraal deel Hobokense polder

Langere droogteperiodes die het laatste decennium frequent optraden en volgens de recentste klimaatmodellen ook in de toekomst frequent zullen optreden, veroorzaken droogte in het natuurgebied Hobokense Polder. Eén van de belangrijkste doelstellingen uit het goedgekeurd beheerplan van dit erkende natuurreserveaat komt hierdoor in het gedrang, nl. “het behoud en de versterking van het moerasachtig karakter”. Plassen vallen vroegtijdig droog en moerassen verlanden aan een verhoogd tempo. Dit heeft rechtstreeks via biotoopwijziging en onrechtstreeks via wijzigingen in de voedselketen (bv. verdwijnen van waterorganismen zoals vissen) zijn effecten op de doelsoorten (o.a. Europees beschermde broed- en trekvogelssoorten als blauwborst, woudaap, kwak, groene kikker, libellen...).

Het huidige landschap in de Hobokense Polder onstond na 1970. Tussen 1965 en 1970 werd de oorspronkelijke polder opgehoogd, voornamelijk met gronden afkomstig van de Kennedytunnel en de aanleg van de ring rond Antwerpen (maar daarnaast ook puin en ander afval). Als gevolg van het neerslagoverschot dat zich opbouwt in de winter, en de afwezigheid van drainagestructuren in het opgehoogde deel van het natuurgebied, stelde zich bovenop het oorspronkelijke Scheldealluvium een nieuwe freatische grondwatertafel in. De laagste delen van de opgehoogde zone kwamen onder water te staan en ontwikkelden tot matig voedselrijke ondiepe plassen en moerassen (habitatype 3140, 3150, andere_ae, rbbhc, rbbhu, rbbmr, rbbmc, rbbf, 91E0). De diepste plassen waren tot voor kort jaarrond waterhoudend, de ondiepere plassen droogden in de zomer uit. In de winter en het begin van het voorjaar bereikte de watertafel een maximaal peil. Extra neerslagwater stroomde in deze periode oppervlakkig af en werd via de Grote Leigracht afgevoerd naar de riolering. In het najaar van 2016 droogde het Broekskot, de diepste en grootste plas van het gebied, een eerste keer volledig uit. Ondanks plagwerken het daaropvolgende jaar, viel de plas net als alle andere plassen sindsdien elk jaar droog, soms zelfs gedurende meerdere maanden. Dit is het gevolg van lange droogteperiodes en verhoogde evapotranspiratie (en dus een kleiner neerslagoverschot). Ondertussen wordt het maximale grondwaterpeil in de winter niet meer bereikt en drogen de plassen in het voorjaar nog sneller op dan voordien. Volgens de recentste klimaatprognoses zullen dergelijke situaties in de toekomst regelmatig optreden. Zonder extra watertoevoer wordt het behoud en de versterking van het waterrijk karakter van het gebied moeilijk of onmogelijk. De ecologische waarde van de Hobokense Polder, die deel uitmaakt van een aaneenschakeling van natte natuurgebieden in de Scheldevallei, zal hierdoor drastisch verminderen.

Gezien er in de nabije omgeving een teveel is aan water zijn er oplossingen te bedenken. Neerslag- en grondwater van de Hobokense Polder en van de hele Blue Gate-site worden momenteel via de Grote Leigracht afgevoerd naar de riolering. Dit niet verontreinigde water komt nu uiteindelijk nog in het RWZI Kiels Broek terecht. Aquafin onderzoekt al enkele jaren de aanleg van een regenwatergracht die dit water, samen met het runoffwater van een groot deel van Hoboken (ontdubbeling riolering), rond Polderstad naar het pompstation aan de Boombekelaan moet voeren, waar het actief in de Schelde zal worden gepompt. Geen eenvoudige opdracht gezien de verwachte

debietstoename (verdere scheiding van het rioleringsstelsel in het centrum van Hoboken, toename verharde oppervlakte op Bluegate, MCA...) en de zeer beperkte ruimte voor waterbuffering.

Met dit project stellen we voor om niet vervuild oppervlaktewater uit de Grote Leigracht naar het Centrale deel van de Hobokense Polder te transporteren. Op deze wijze wordt zowel de verdroging in het natuurgebied aangepakt als een (deel van een) oplossing aangereikt voor te hoge piekdebieten op de Grote Leigracht/nieuwe regenwatergracht. Dit projectvoorstel houdt de aanleg in van een klein pompstation en een ca. één kilometer lange pompleiding om water uit de Grote Leigracht te transporteren naar een hoger gelegen zone in het natuurgebied om het daar te laten infiltreren. Op deze wijze wordt het lokale grondwatersysteem aangevuld en wordt het maximale winterpeil elk jaar gegarandeerd. Bovendien zullen hoge grondwaterpeilen langer aanhouden en zullen de plassen en moerassen tot in de zomer waterhoudend zijn. In droge periodes met lage grondwaterpeilen kan een groot deel van piekdebieten effectief geborgen worden. In de winterperiode met hoge grondwaterpeilen zal het afleiden van een deel van het debiet leiden tot een zeer sterk vertraagde afvoer het neerslagwater. Aangezien het water dat afgevoerd wordt via de Grote Leigracht en de nieuw aan te leggen regenwatergracht sowieso opgepompt moet worden om in de Schelde te lozen, is er voor deze oplossing weinig of geen extra energie nodig. Maximaal inzetten van duurzame energie (wind- en/of zonne-energie) dient nader onderzocht te worden. Kortom, door het oppompen en infiltreren van niet verontreinigd oppervlaktewater naar het centrale deel van de Hobokense Polder worden zowel winsten geboekt op vlak van ecologie als op vlak van waterveiligheid.

Om dit project uit te werken is nog een beperkte studiefase noodzakelijk. Zowel waterkwantiteit als waterkwaliteit moeten in detail bekeken worden in het licht van dit project. Tevens dient een verkenning uitgevoerd te worden van de bodemkwaliteit in het infiltratiegebied. De infiltratiezone ligt op een plek waar voornamelijk puin en grond is gestort, maar gezien de aanwezigheid van risicolocaties in de omgeving is een verkennend onderzoek naar de bodemkwaliteit aangewezen.

Effect op natuurstreefbeelden

Volgende natuurstreefbeelden worden door de verhoogde kans op langdurige droogte bedreigd:

Open water (habitattypes **3140, 3150**, regionaal belangrijk biotoop **rbb_ae**): langdurige droogte leidt tot vestiging van helofyten. In eerste instantie vestigen zich kleine en grote lisdodde. Na enkele jaren neemt riet de dominante positie over. Open water verdwijnt en evolueert dus versneld naar verlandingsvegetaties en gesloten moerasvegetaties.

Moerasvegetaties(**rbb_mr, rbb_mc**): langdurige droogte leidt tot verruiging en ontwikkeling van rietruigten, moeraspirearigten en brandnetelruigten.

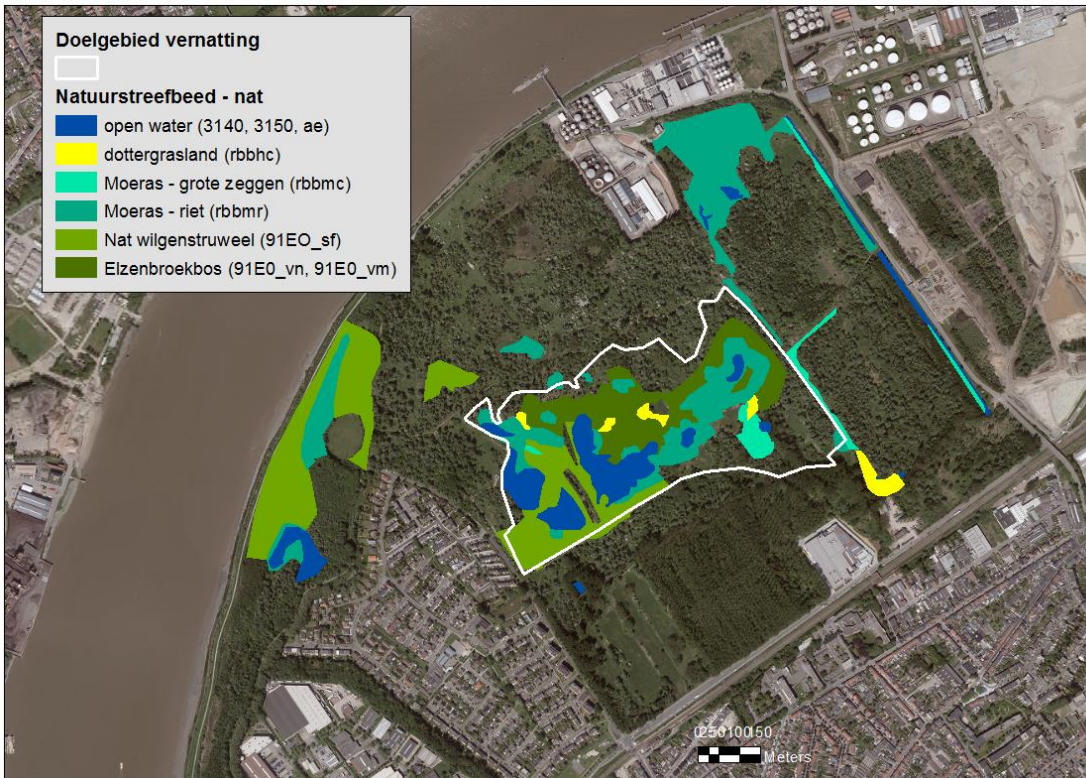
Dottergrasland (**rbb_hc**): dottergraslanden en aanverwante hooilandtypes komen voor op natte tot zeer vochtige en matig voedselrijke standplaatsen. Bij daling van de grondwatertafel evolueren ze naar glanshavergraslanden, een hooilandtype op vochtige tot droge en matig voedselrijke standplaatsen.

Elzen- en wilgenbroekbossen (**rbb_sf, 91E0_vn, 91E0_vm, 91E0_sf**): Tot het begin van de

20ste eeuw kwamen in de regenwater gevoede natte struwelen en bossen her en der grotere plekken veenmos voor. Deze zijn onder invloed van lange droogte periodes al meer dan 10 jaar geleden volledig verdwenen. De oorspronkelijke natte wilgenstruwelen en broekbossen stonden vroeger langdurig onder water. Nu dit niet meer gebeurt treedt ook hier verruiging op met bramen en brandnetel. Op langere termijn komen wellicht vochtige eikenbossen tot ontwikkeling.

Tabel 1: Oppervlakte natuurstreefbeeld

	Totale opp.	Opp. in vernattingszone	percentage in vernattingszone
Open water (3140, 3150, rbb_ae)	5.7 ha	4.0 ha	70.2%
Dottergrasland (rbb_hc)	1.0 ha	0.4 ha	45.0%
Moeras (rbb_mr, rbb_mc)	13.6 ha	5.5 ha	40.4 %
Broekbos (91E0_sf, 91E0_vn, 91E0_vm)	20.3 ha	8.5 ha	41.9 %

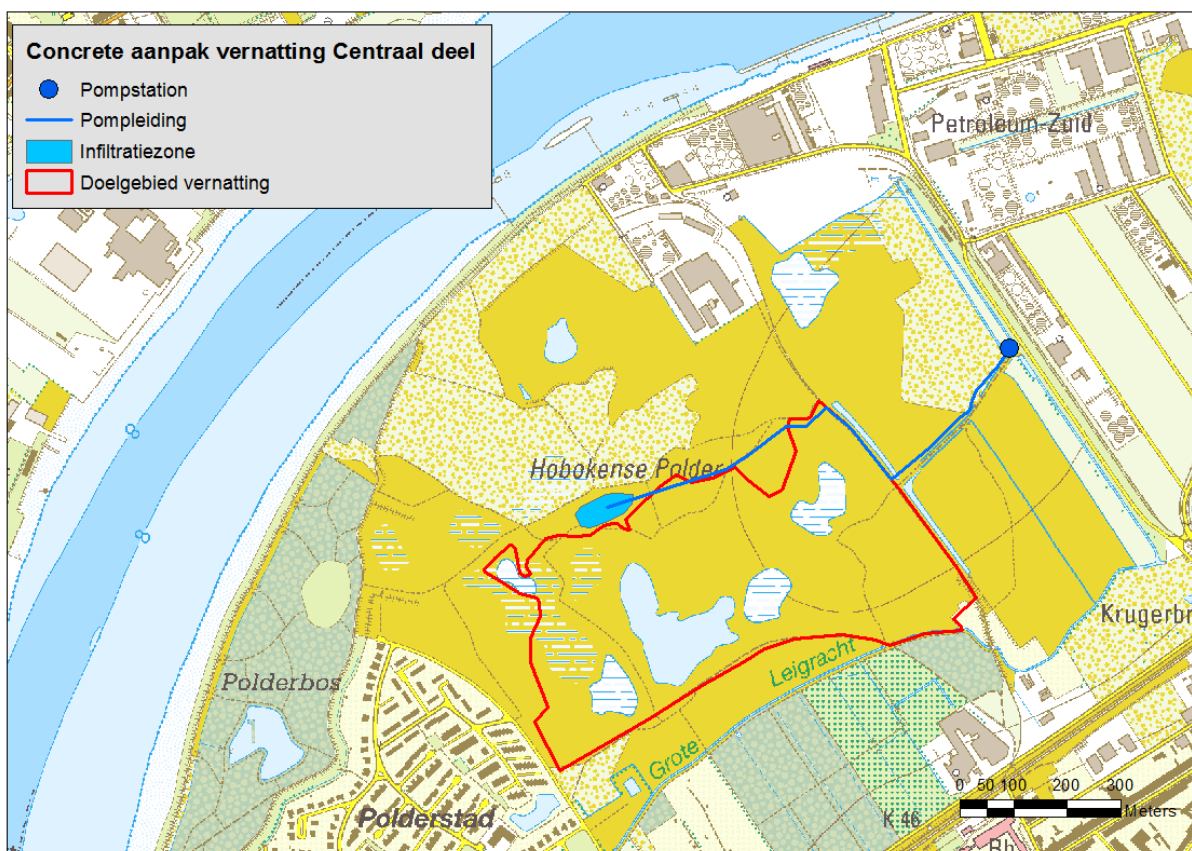
Figuur 1: Natte natuurstreefbeelden in de Hobokense Polder (exclusief natte natuur in het begrazingsraster met o.a. habitattypen 3140)

Figuur 2: Habitatkaart (bron Geopunt.be)

Concrete aanpak

Ter hoogte van de kruising Naftaweg – Metaalstraat zou een pompstationnetje gebouwd worden in de Grote Leigracht (die in 2021 volledig gesaneerd zal zijn). Van daaruit vertrekt een leiding (te leggen in een greppel van 30cm breed en 30 cm diep) naar de infiltratiezone. De leiding heeft een totale lengte van ca. 1000 m en volgt over bijna de gehele lengte bestaande infrastructuur (paden, omheining). De infiltratiezone is zo gekozen dat ze stroomopwaarts ligt in de stroomrichting van zowel grond- als oppervlaktewater (vanaf het moment dat het grondwater boven de maaiveldrempels uit stijgt). Als hier de grondwatertafel stijgt zal dit zijn effect hebben in de hele zone ten zuiden en oosten tot aan de Grote Leigracht (en deels ook ten noorden).

Figuur 3: Concrete inrichting in functie van de vernatting van het Centrale Deel van de Hobokense Polder.